

Bugünün Radikal Ergeni Geleceğin Güvenlik Problemi: “Eğitim Sisteminde Radikal Ergenler”

Bugünün Radikal Ergeni Geleceğin Güvenlik Problemi: “Eğitim Sisteminde Radikal Ergenler”^[1]

Atakan ADIYAMAN

Radikalleşme

Çağdaş devletlerin güvenlik ve ceza sistemleri incelendiğinde suç sonrası toplumdaki suç öncesi topluma, kovuşturma ilkesinden önleme ilkesine ve sadece bireylerin yaptığı suç davranışlarından bu davranışların altında yatan nedenlerine doğru anlayış farklılığı olduğu görülmektedir. Bu değişimin etkisi terörizm biliminde de kendisini göstermektedir. Sadece ceza sistemlerine dâhil olma yerine (bazı ülkelerin cezaevlerinde de radikalleşme, örgütlenme, örgüt eğitimi gibi hususlarda lehlerine çevirebilmektedirler) deradikalizasyon ve ilişik kesme programlarına alınmaları, bu bireylerin nasıl bir radikalleşme süreçlerinden geçtiklerinin anlaşılması, terör örgütlerine katılma ve grupların karar alma süreçleri gibi yeni bir anlayışla incelenmekte ve müdahale edilmektedir. Bu durum gerek uluslararası toplumda gerekse de davranış bilimlerinde yeni odak noktaları ve problem durumları meydana getirmiştir.

Erken dönem terörizm çalışmalarına bakıldığında eski yüksek rütbeli Nazi askerlerinin profillerinin incelenmesi üzerinden terörist profili çıkarılmaya çalışılmıştır. Ancak bireyin terörist olma aşamasına gelmesi bir süreçtir. Bu süreç Radikalleşme ile başlamaktadır. Radikalleşme, belirli dış gruba üye bireylere veya sembolik hedeflere politik amaçlar veya davranış değişikliği yaratma arzusu ile şiddet uygulama motivasyonuna sahip olma olarak tanımlanmaktadır (Doosje, 2019) Bu noktada ise politik hedefler ve davranış değişikliği kavramları ile zorbalık, spor fanatikleri veya diğer şiddetin türlerinden ayrılmaktadır.

Karakteristik olarak beş farklı radikalleşme grubu bulunmaktadır: Aşırı sağ gruplar, Aşırı sol gruplar, Dini motivasyonlu gruplar, Ulusalçı ve/veya ayrılıkçı gruplar ve son olarak da Tek Konulu gruplar (çevre, hayvan hakları veya kürtaj). Bu kadar farklı grupların literatürde bulunmalarına rağmen bu grupların süreçlerinin anlamlı düzeyde ortak paydada bulunduğu anlaşılmaktadır. Ortak şikâyetlerin bulunması, devlet kurumlarına güvensizlik vb. birçok noktaları bulunmaktadır.

Ortak paydalar üzerinden radikalleşme sürecini açıklamaya çalışan teoriler bulunmaktadır:

1. Moghaddam'ın Basamak Modeli,
2. McCauley ve Moskaleiko Siyasi Radikalleşme Mekanizmaları,
3. Wiktorowicz modeli,
4. Marc Sageman Dört Aşamalı Modeli,
5. Polis Şefleri Demeği Modeli,
6. New York Polis Departmanı Dört Aşamalı Radikalleşme Evresi Modeli,
7. Taarnby' nin Sekiz Aşamalı Eleman Terim Süreci,
8. Gill'nin Modeli gibi modelleri örnek verebiliriz.

Geniş kapsamlı şiddet literatüründe ve spesifik olarak ise radikalleşme literatüründeki süreç ve profillemeye çalışmaları incelendiği zaman uygulayıcılara (kolluk görevlileri, ceza sistemi çalışanları, psikiyatrlar, istihbarat çalışanları, okul müdürleri) “Şiddet Riski Analizi” yapabilecekleri belirli “Risk Göstergeleri” sunulmaktadır.

Risk Analizi Kavramı

Bu aşamada bahsedilmesi gereken bir diğer kavram ise Risk Analizi kavramıdır. Devlet kurumlarında çok geniş kapsamlı olarak kullanılmaktadır. Öncelikli olarak, ruh sağlığı uzmanlarının, hastalarının üçüncü bireylere verebileceği şiddet riskleri, taburcu olma hazır olup olmadıkları, güvenli tedaviye ihtiyaç duyup duymadıkları veya şiddet içeren eylemlerinin tekrarlanması olasılıklarına dair karar vermektedirler. Bu durum mahkeme ve ıslah sistemlerinde şu şekilde kendini göstermektedir: mahkeme öncesi tahliye, şartlı tahliye ve topluluktan uzaklaştırma gibi yaptırımların uygunluğu hakkında şiddet riski ile ilgili kararlar almaktadırlar.

Şiddet riskinin saptanmasında sadece ceza ve ruh sağlığı sistemlerini değil, aynı zamanda da okul müdürleri, iş yeri yöneticileri ve diğer profesyonellerin şiddet potansiyeli olan vakalarda, geçerli ve güvenilir ölçme araçları ile ölçülmesine, değerlendirilmesine ve en son olarak da değerlendirilmelere dayanarak herhangi bir müdahale programının seçilmesinde önem kazandığı görülmüştür.

Bu noktada işlevsel bir risk analizi için yukarıda belirtilen süreçten yola çıkarak öncelikle geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı, daha sonra şeffaf ve bilimsel bir değerlendirme ve yorumlanması gerekmektedir. Ölçme araçları ise radikalleşme literatüründeki çalışmaların ortaya koyduğu Risk Göstergelerine dayanmaktadır.

Literatürde çok tartışılan her radikal birey terörist olma aşamasına geçmemektedir tümdengelinine karşı çıkarak yine literatürde çok sık kullanılan Risk Faktörleri ile Risk Göstergesi örneğine değinmek istiyorum

Sigara içmeyen sigara içmeyen bireylere göre akciğer kanseri olma ihtimalinizi arttırmaktadır. Ancak yapılan tetkikler sonucunda akciğerinizdeki tümörün varlığı ise sizin kanser olduğunuzun belirtisidir. Bu örnekte belirtilen sigara içme Risk Faktörüdür. Belirli bir problemin olasılığını elbette arttırmaktadır ancak tek başına yeterli değildir. İkinci kısım ise akciğerinizdeki tümörün varlığı ise Risk Göstergesidir. İşte bu bile tek başına bireyin kanser olduğunun anlaşılmasında yeterlidir. Buradan hareketle, radikal bireylerdeki risk faktörlerinden yola çıkarak bireyin terörist olma

aşamasına geçmediğini belirtmek sigara içip kanser olmaması gibidir. Ancak, bireyin yakın/uzak akrabalarından bir/birden çok yakınının terör örgütü üyesi olması birey için bir risk faktörü iken sosyal medya hesaplarından terör örgütü propagandası yapması ise bir risk göstergesidir.

Risk göstergelerini belirli başlıklar altında toplamakta fayda var:

- Duygu,
- Davranış,
- Bilişsel Stil,
- İdeoloji,
- Tutumlar,
- Kimlikler,
- Sosyal Faktörler
- Kapasite şeklinde risk göstergeleri belirtilen başlıklar altında toplanmaktadır(Borum, 2015).

Risk Analizinin Tarihçesi

Önceki paragraflarda belirtilen geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı için güvenilir çalışmalardan elde edilen risk göstergelerinden bahsettikten sonra ölçme araçlarının tarihçesinden kısaca bahsedilmesi gerekmektedir. Borum(2015), belirttiği tasnifen hareketle;

Birinci nesil risk değerlendirmesi, klinik görüşmelere ve nitel bilgi toplama dayalı risk yargılarında bulunan bireyleri (tipik olarak klinisyenleri ve doktorları) içermektedir. Klinisyen; riskli gayri resmi, özel yöntemlere göre tahmin etmekteydi. Bu bilgileri kullanarak, klinisyen suçlu için bir tedavi planı geliştirmekteydi. Bu yaklaşım genellikle, bireyin davranışta bulunma olasılığının olup olmadığını gösteren bir evet / hayır tipi değerlendirmeye götürmüştür.

İkinci nesil risk değerlendirme araçları, risk seviyesinin nicel bir tahminini sağlamak için ölçülebilir ve istatistiksel olarak anlamlı bulunan öngörütücüler veya risk faktörleri kullanılmaktadır. Genellikle aktüeryal risk değerlendirmeleri olarak adlandırılan bu araçlar, bir dizi değişkenin öngörü değerinin maksimize edilmesiyle tasarlanmıştır. aktüeryal yöntemlerin bireysel farklılıklar etkili bir şekilde hesaba katılmadığını ve mesleki muhakemenin rolünü en aza indirdiğinden bahsedebiliriz(Borum, 2015).

Üçüncü nesil risk değerlendirmeleri, suç davranışının incelenmesi teorik bir anlayışıyla birlikte risk faktörlerinin aktüeryal bir yaklaşımla birleştirilmiştir(Campbell ve diğerleri, 2009).

Son olarak, dördüncü nesil risk değerlendirmeleri, risk yönetimi sürecine rehberlik etmek, müdahalelerin ve tedavi planlarının seçimine yardımcı olmak ve rehabilitasyon yoluyla ilerlemeyi izlemek için özel olarak geliştirilmiştir. Bu araçlar, daha geniş bir risk faktörleri yelpazesinin ölçülmesini içerir ve tedavi ihtiyaçlarını belirlemeye odaklanılarak tasarlanmıştır (Andrews ve diğerleri, 2006).

Radikalleşme, Risk Analizi ve Risk Göstergelerinin ardından ise;

Eğitim Sisteminde Radikal Ergenler

Her gün daha fazla kutuplaşan ve politize hale gelen dünyanın yanı sıra işleyen bir organizma olan terör örgütlerinin eleman temini çabalarını göz önüne alırsak radikalleşme ve özellikle de ergenlerde radikalleşme çok önemli bir toplumsal sorun haline gelmiştir.

Örneğin; Pkk terör örgütü üyelerinin %52' si 18 yaş ve altındadır. Daha önce güneydoğunun kırsal alanlarında ve dağlarında yaşanan çatışmalar 2015 sonu ve 2016'nın ilk yarısında ağırlıklı olarak bölgedeki kentsel yerleşim alanlarına yayıldı. Daha sonra çatışma tekrar geleneksel kırsal sahalarına kaydı. Gerek Kırsal gerekse de kentsel yerleşimdeki ergenlerin radikalleşmesinin önlenmesi gerekmektedir. İşte bu noktada Okul yöneticilerine, okul psikolojik danışmanlarına, sınıf rehber öğretmenlerine yardımcı olup kendilerinin dangalamaya maruz bırakmadan bu öğrencilerin tespitinde yardımcı olmaları gerekmektedir. Ki bu şekilde devletin bu öğrencileri önleme programlarına dâhil etmesi azami önem kazanmaktadır.

İngiltere de kurulan Çocuklara Zulum Önleme Ulusal Birliği, resmi sitesinde bir paragraf ergenlerin durumunun önemini ortaya koymaktadır:

Radikalleşme riski altında olan çocukların özgüvenleri düşük olabilir. Zorbalık veya ayrımcılığın kurbanı olabilirler. Aşırılıkçılar onları hedef alıp özel bir şeyin parçası olabileceklerini söyleyebilirler, daha sonra beyinlerini yıkayarak kendilerini arkadaşlarından ve ailelerinden koparabilirler.

İşte bu noktada ergen bireyler aslında gerçek kurban iken uygun risk analizi süreçlerinin ardından yapılacak müdahale programlarıyla topluma geri kazandırılabilirler. Yoksa sıradaki Aşırı kendileri olacaktır.

Hem pedagojik hem de radikalleşme literatürüne uygun olacak şekilde belirli kriterleri velilere, okul yöneticilerine, okul psikolojik danışmanlarına ve son olarak sınıf rehber öğretmenleri adına listelediğimizde:

1. Şiddeti ahlaki sistemde rahatlıkla açıklayabilmesi,
2. Politik amaçlardan bahsedilmesi,
3. Artan bir şekilde komplo teorilerinden bahsetme(dünyayı uzaylıların yönettiği, belirli grupların yönettiği, bilim insanlarının dinleri ortadan kaldırmak istedikleri, ünlülerin insan dışı varlıklar olduğu şeklinde),
4. Doğüstü müdahale beklentisinin bulunması (Birinin tarafına atfedilen mucizevi güçler, tarafa yardım etmek için gelen mucizevi olaylar veya doğüstü varlıklardan gelen komutlar),
5. Arkadaş çevresindeki ani değişiklik,
6. Yüce bir şeyin gerçekleşmesinde rolü olduğu ifadelerinin bulunması,
7. Dininin ve/veya kültürünün işgal altında olduğu algısının bulunması,
8. Eski arkadaş grubuyla arasına mesafe koyması,
9. Dış görünüşündeki ani değişiklik,
10. Farklı toplum kesimlerine veya çocuklara karşı aşırı önyargılı olma(ileri seviyede Biz-Onlar ayrımı),
11. Dış gruba dair Şeytanlaştırma ifadelerinin bulunması,
12. Farklı görüşteki düşünceleri dinlemeye tolerans gösterememe,
13. Kendisinin veya kendisi olmasa bile kendi paydaşlarının Zulum görmüş hissetmek,
14. Yeni bir dine, dini felsefeye veya dini oluşuma hızlı bir şekilde yaklaşma,
15. Yakın veya uzak akrabasında aşırı veya terörist bireylerin bulunması,
16. Alışılmadık ve aşırı önlemlerin gerekliliğine dair inanışlık,
17. Askeri terminolojinin ani ve artan bir şekilde kullanılması
18. Kötülüğü yok etme ve / veya dünyayı kötülükten tamamen arındırma zorunluluğu,
19. Sebep için ölmenin yüceltilmesi,
20. Savaşma görevi ve yükümlülüğü algısının bulunması,
21. Modern dünyanın düzelmesi adına bir kıyamet gerekliliği algısı,
22. Gayri meşru sivil hükümet algısı,
23. Grubun hak ettiği konuma ulaşma yeteneğinin trajik bir şekilde engellendiği algısı,
24. Telegram gibi denetimden uzak sosyal medya araçlarını kullanması,
25. Sosyal medya araçlarında şiddeti övme, şiddet görüntülerini paylaşma ve aracılık etme,
26. Ergenin iç grubunun geçmişini aşırı bir şekilde yüceltmesi,
27. Ergenin oturmakta olduğu sırada ideolojik simgelerin olması,
28. Ergenin yaşından beklenen empati seviyesinin anlamlı düzeyde altında olacak şekilde iyi-kötü düşünce sitiline sahip olması,
29. Ergenin yaşından beklenen düzeyden fazla ve ani bir şekilde hayatı anlamlandırması,
30. Ergenin belirli bir illegal oluşum liderine dair aşırı düzeyde ilgi göstermesi,
31. Ergenin kendine yabancılaşması(benlik algısında azalma/ kendine veya bulunduğu sosyoekonomik düzeye dair olumsuz söylemlerde bulunması,
32. Sosyal medya kimliğini değiştirme(ideolojik amblem içirme, sözde lider fotoğrafının kullanılması vb.),
33. Birden fazla sosyal medya kimliğine sahip olma,

34. Aşırı sosyal medya içeriğine erişimde bulunma imkânı,
35. Aşırı yanlı bir örgütü veya üyelerini anlamlı düzeyde fazla bir şekilde sosyal medya hesaplarından takibe alma,
36. Sosyal medya üzerinden arkadaşlarından ses ve görüntü kaydı alışverişinde bulunması,
37. Tüm kriterlerin ardından sonda bulunması gereken kriter ise kendisinin veya başkalarının eylemde bulunmasına yardımcı olacak kapasitesinin bulunması şeklinde özetleyebiliriz.

Ancak nihai risk analizinin risk göstergelerine dayalı olup konunun uzmanları tarafından yapılmalıdır.

Sonuç

Terörist olma süreci her bireyde tamamen aynı olmamakla birlikte belirli bir sürecin sonunda vardığı bir noktadır. Daha önce de belirtildiği gibi, her bireyin radikalleşme süreçlerinin ardından aşırı ve daha sonra da terörist olacağına garantisiz olduğu gibi her bireyin radikalleşme sürecinde kalacağına da bir garantisi yoktur.

Buradan hareketle, radikal bireylerin terörist oluşumları tarafından kullanılmak üzere "normal bireylere" oranla daha savunmasız olduğu bir ön kabulden yola çıkarak davranış bilimlerinde Fırtına ve Stres olarak tanımlanan Ergenlik döneminde daha da fazla radikalleşmeye açıktır. Çünkü ergenler; kimliklerini, hayatlarının anlamlarını ve ahlaki sistemlerini oluşturdukları bunlara ek olarak arkadaş gruplarına ebeveynlerinden daha fazla önem verdikleri dönemde bu süreçlere dâhil edilmede en fazla savunmasız olan bireylerdir.

Tüm bu kabullerden yola çıkarak, bu ergenlerin ilerideki sosyal toplum için bir güvenlik tehdidi oluşturacaktır. Bundan dolayı, ergenlerin hayatlarının önemli bir süresini geçirdikleri eğitim sistemlerinde tespit edilmesi adına okul yöneticilerine, okul psikolojik danışmanlarına, sınıf rehber öğretmenlerine radikalleşme süreçlerine (risk göstergelerine) dair bilgilendirme yapılması ve dalgalamadan uzak bir şekilde gizlilik içerisinde profesyoneller tarafından önleyici programlara dâhil edilerek topluma kazandırılması gerekmektedir.

Kaynakça

- Andrews, D. A., Bonta, J., & Wormith, S. J. (2006). The recent past and near future of risk and/or need assessment. *Crime and Delinquency*, 52, 7-27.
- Borum, R. (2015). Assessing risk for terrorism involvement. *Journal of Threat Assessment and Management*, 2(2), 63-87.
- Campbell, M. A., French, S., & Gendreau, P. (2009). The prediction of violence in adult offenders: A meta-analytic comparison of instruments and methods of assessment. *Criminal Justice and Behavior*, 36(6), 567-590.
- Doosji, Bertjan, Fathali M. Moghaddam, Arie W. Kruglanski, Arjan de Wolf, Liesbeth Mann, and Allard R. Feddes. (2016). "Terrorism, Radicalization and Deradicalization." *Current Opinion in Psychology* 11 (June): 79-84.

---

[1] Atıf için: Adıyaman, A. (2020). *Bugünün Radikal Ergeni Geleceğin Güvenlik Problemi: "Eğitim Sisteminde Radikal Ergenler"*. Erişim adresi: <https://www.teram.org/Icerik/bugunun-radikal-ergeni-gelecegin-guvenlik-problemi-egitim-sisteminde-radikal-ergenler-90>